

100 éve alakult a Budapesti Mérnöki Kamara

Ismeretterjesztő megemlékezésem középpontjában a Budapesti Mérnöki Kamara 1924-es megalakulás előtti történeti előzményei állnak. Ismertetem az 1866 óta létrejött egyes mérnöki szervezeteket és azok céljait.

Mottóm gróf Széchenyi Istvántól származik:

*„Tiszteld a múltat,
hogyan érthesd a jelent,
és munkálkodhass a jövőn.”*

A MÉRNÖK SZÓ ÉRTELMEZÉSE, TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEK

A mérnök szó értelmezése kapcsán kövessük ezt az intelmet. Az „inzsenér” megnevezés a német ingenieur szó tájnyelvi ingenier (inzsenír) változatból került a magyar nyelvbe. A német szó forrása a francia ingénieur, melynek magyar jelentése: mérnök. *Orosz Árpád* építőmérnök, BME tanszékvezető, a 90. születésnapján tartott ünnepségen így fogalmazott: „A mérnök egy nagyszerű mesterség művelője, a társadalomnak az az elhivatott tagja, aki természeti erőforrásokat, a tudományok segítségével – másokkal együttműködve – olyan létesítmények, alkotások megvalósítására fordítja, melyek a társadalom céljait szolgálják.”

Mérnökként vallom: a mérnök tervez, amihez hiteles mérési eredményekből származó trendeket is használja...

Az ipari forradalom Magyarországra megkésve „érkezett”, de akkor is inkább a felvidéki bányászat élvezte a gyümölcsét, de hazánk sajátos természet-földrajzi viszonyai között a földmérő, vízszabályozó mérnökség már korán kialakult. A XVIII. század végén a XIX. század elején vármegyei mérnökök mellett megjelennek az uradalmi mérnökök is, hiszen az 1782-ben, a pesti egyetemen megalakított Mérnöki Intézet (Institutum Geometrico et Hydrotechnicum) lehetővé tette, hogy a tehetséges fiatal műszakiak itthon is kellő szakképzettséget szerezhessenek, és a főúri földbirtokok működtetése a műszaki feladatok legszélesebb választékát jelenthették a mérnököknek. Később, a XIX. század második felében, immáron hazánkban is megindultak a vasútépítési munkák. Egyre többen felismerték, hogy a hazai érdekeknek megfelelő megvalósítás csak magyar mérnökök irányítása által lehetséges. *Hollán Ernő* (1824-1900) hadmérnök a következő nézetet képviselte: „Ha idegenek végzik a munkát, a hazai ipar is idegen lesz, és ennek elhatalmasodása oly függésbe ejtethet bennünket, amely veszedelmesebbé válhat nemzeti önállóságunkra, mint voltak *Bach* és *Schmerling* beolvasztási kísérletei.”

E gondolatnak a jegyében, a kiegyezést megelőző években egyre sűrűbben jöttek össze mérnökök *Hollán Ernő* Hatvani utcai lakásán bizalmas, a műszaki szakemberek érdekeit képviselő egyesület megvalósítását előkészítő megbeszélésekre. Történelmi tény, az egyesületek alakítását az osztrák hatóságok nem nézték jó szemmel, mögöttük valamilyen forradalmi szervezkedést gyanítottak, ezért igyekeztek akadályozni, vagy bürokratikus kifogásokkal késleltetni létrejöttét. A pesti mérnökök 1860. február 15-én rendezett táncvigalmán már beszéltek egy egyesület alapításáról és egy műszaki folyóirat megindításának szükségességéről. *Szilárdy Lajos* kecskeméti városi mérnök 1861-ben és 1862-ben a Pesti Hírnök és a Magyar Sajtó hasábjain sürgette egy mérnök-egyesület megalakítását és egy műszaki közlőny megindítását is. *Micskey Imre* a „Technikai művelődésünk” című cikkében mindkettőt aktuálisnak tartotta, jelezve, „ezek az intézményeink legjobbainak gondját éppúgy megérdemlik, mint nemzeti létünk és jobb jövőnk föltételei közé tartozó többi ügyek is.” Lassan kialakult az a csoport, mely érdemi lépéseket tett a mérnök-egyesület megalakítására. Ennek élén *Hollán Ernő*, ekkor már közismert és köztiszteltben álló személy állt. Ismert volt a szabadságharc alatti tevékenysége, ismerték kapcsolatait *gróf Széchenyi Istvánnal*, 1859 óta levelező tagja volt a

Magyar Tudományos Akadémiának, s a Helytartótanács alelnöke őt kérte, fejtse ki véleményét, hogy a Bach-rendszer bukása után hogyan közeledhetne egymáshoz a nemzet és az uralkodó. *Hollán Ernő* hívására, az MTA Kisfaludy termében, 1866. február 4-én egy hatóságilag is engedélyezett szakértői „tanácskozmányt” tartottak, melyen „a technikai ügy anyagi és szellemi érdekeit előmozdító Magyar Technikai Egyesület alakítása iránt értekeztek.” E történelmileg jelentős első hivatalos tanácskozáson a műszaki és tudományos élet 25 reprezentánsa – köztük *Sztoczek József*, a Műegyetem rektora, *Ybl Miklós*, *Feszl Frigyes*, *Szkalnitzky Antal* építészek, *Kauser Lipót*, *Lechner Gyula*, *Reitter Ferenc* mérnökök, *Schlick Ignác* vasgyáros, *Szily Kálmán* tanár – vett részt és itt elkészítették az alapszabálytervet. Ezt követően a Magyar Technikai Egyesület megalakításának engedélyezése tárgyában *Hollán Ernő*, *Ybl Miklós*, *Herrich Károly*, *Sztoczek József* és *Reitter Ferenc* kérelmet és egy alapszabály-tervezetet nyújtott be a Magyar Királyi Helytartótanácsához, amit az tovább küldött felülvizsgálatra Pest Szabad Királyi városának és az Országos Építészeti Igazgatóságnak. 1866. április 29-én összeült előkészítő bizottság az alábbi felhívást tette közzé:

Felhívás Magyarország mérnökeihez!

A társadalom minden rétegeiben korunk vezérelve – az egyesülés – a legüdvösebb eredményeket eszközli. Közmívelődésünk és anyagi jólétünk legfőbb vívmányait a hasonló szakterők vállvetett összműködése eredményezi.

Hazánk műtani és ipari érdekeinek emelése, összhangzásban azon nagy elvekkel, melyek a művelt nemzetek közgazdasági viszonyait szabályozzák, nélkülözhetetlen szükségge tesz ma már a belföldi mérnökök egyesülését, mert:

- csupán ezen az úton lehetséges hazánk szakértelmiségét kölcsönös érintkezés által megismertetni, társadalmi befolyását emelni, szakbeli hitelét terjeszteni, továbbá:*
- minden egyes tagnak ezáltal nyílik alkalma munkásságának ügyfeleket szerezni; s a tudomány körében felmerült újabb mozzanatokat gyorsabb értesülés folytán hasznára fordítani.*

Az egyesült hazai szakterő leendő arra képesítve:

- hogy közérdekű műtani kérdésekben az illetékes kezdeményezést megtegye, s a fennforgó ügyek felől véleményezzen, végre*
- ezen társulást kellendő oly gyúpontra tennünk, melyből a kor színvonalán álló szaktudományosság szelleme hazánk minden részeibe elhasson s a gyakorlatban alkalmazást nyerjen.*

Hasonló megfontolásokból indítatva céloztatik a „magyar mérnök egyesületnek” alapítása Pesten, hol az a társadalmi és egyetügi kényelem igényeinek megfelelő helyiséget fog tartani.

Kitűzött célját „a technikai ügynek szellemi és anyagi téren való előmozdítását”, az egyet kebelbeli és vidéki tagjainak körében elérni törekszik, az irodalomnak, társas érintkezésnek és egyetli eszmecserének mindazon gyakorlati eszközei által, mik az alább közlendő alapszabályi tervezetben részletezve vannak.

A n .m .magy. kir. helytartó-tanácsnak f. évi mart.hó 7-én 15838 sz. a. kelt intézményével az alapító közgyűlésnek megtartása engedélyeztetvén: - hazánk t. cz. mérnökei és technikusai, kik az ügy iránt érdekelve vannak, a f. évi június hó 10-én Pesten a Köztelken délelőtt 10 órakor tartandó közgyűlésen részt venni kéretnek.

Kelt Pesten ápr. 29. 1866.

Jegyzette Petényi Ottó m. k. értekezleti jegyző

Az alapítók értekezletének megbízásából Hollán Ernő m. k. értekezleti elnök

Az 1866. június 10-ére kitűzött közgyűlést el kellett halasztani. Az osztrák-porosz szembenállás, mely háborúba torkollott, nem tette alkalmassá a körülményeket. Csak a július 3-i königratzi osztrák csatavesztés után tértek vissza ennek megtartására, így augusztus 5-7. között a fővárosi és vidéki mérnökök nagy érdeklődése mellett tartották az alakuló közgyűlést. *Hollán Ernő* beszédében arról szólt, hogy a kor a technikai fejlődés kora: „... azt mondják az angolok, hogy e század az ingenieurök százada s én azt hiszem, hogy sok tekintetben igazuk van. Az európai

társadalom nem kis részben a műtan roppant fejlődésének s a természettudományok fejlődéseinek köszöni nagy előrehaladását (...) Egyik felfedezés a másikat követi. Gőzerő és villanydelejesség, mintegy nagyszerű lökéssel egyszerre mozdította ki lassú menetéből az emberiség fejlődését (...) A fejlődés az ipar fejlesztése nélkül következhet be (...) amely nemzet pl. csupán földműveléssel foglalkozik, az vagyontait tetemesen nem gyarapíthatja, mert egyszerű földművelést űző országban a természeti erőknél nagy része kihasználatlanul hever (...) nem lehet azonban az emberi nem történetében felmutatni egy országot sem, melyben a földművelés, műipar nélkül a tökély fokára emelkedett volna. A jelenlévőket arra kérte, hogy az ipar fejlesztésének és ezzel az ország fejlődésének nagy munkájában vegyenek részt és egyesüljenek ennek érdekében. (...) Mutassuk meg tehát mi is uraim, hogy rendeltetésünk öntudatával bírnak, hogy erőinket fölhasználni tudjuk (...) nincs tehát egyéb hátra, mint kijelenteni és elhatározni, hogy a mai naptól legyen magyar mérnöki egyesület. E határozatban felleljük a reményt s az erőt hivatásunk betöltésére, mint tőlünk követelni a hazának joga van.”

Megvitatták, ahol kellett módosították, finomították és elfogadták az alapszabályt. Gyakorlati kérdésekkel is foglalkoztak: az állást kereső mérnökök és a mérnököket kereső vállalatok egymásra találásának segítségével az Egyesület titkárát bízták meg. A Magyar Mérnök-egyesület alakuló közgyűlésen mintegy 200 jelenlévő írta alá a belépési nyilatkozatot és Hollán Ernőt elnökké választották. A következő napokban a Pesti Napló így értékelte a közgyűlést: „... Letétetett alapja az egyletnek, mely Magyarország jövőjére nagy horderővel fog bírni, mert összpontosítja mindazon elemeket mely a hon felvirágzását előidézik (...) ez fogja előidézni a nálunk még sajnálatosan hiányzott együttes mérnöki működést, minek üdvös voltát szükségtelen fejtegetni.”

A működési engedély megszerzése érdekében a közgyűlésen módosított alapszabályt 1866. augusztus 30-án felterjesztették a Magyar Királyi Helytartótanácsához. Lássuk a véleményeket:

Rottenbiller Lipót főpolgármester jelentésében kiemelte, hogy „a kérdésben levő Egylet a mérnöki elméleti és gyakorlati tudományok fejlesztését tűzte ki tevékenysége feladatául, mely tudományoknak e hazában tökéletesítése és emelése nemcsak kívánatosnak, hanem szükségesnek is mutatkozik.”

Liebemann Emil igazgató az Országos Építészeti Igazgatóság részéről hasonlóan kedvezően nyilatkozott.

A kiegyezést követően megszűnő Magyar Királyi Helytartótanács a Magyar Királyi Belügyminiszterhez küldte a kiegészített alapszabályt, így 1867. május 5-én engedélyezték a Magyar Mérnök-egyesület működését.

Az alapszabályban rögzített célok: „összejövetelek tartása, amelyeken kapcsolatot létesíthetnek egymással a tagok és szakmai előadások hangzanak el, vidéki osztályok szervezésével országos mozgalom kialakítása. Könyvtár fenntartása a mérnökök munkájának segítésére, szaklap kiadásával, a tagság folyamatos informálása az egyleti életről, később pedig a Kamara működéséről, a külföldi kapcsolatok ápolása, szakmai tanácsadás tervpályázat ügyben, tagok érvényesülésének elősegítése, valamint segélyalap működtetése.”

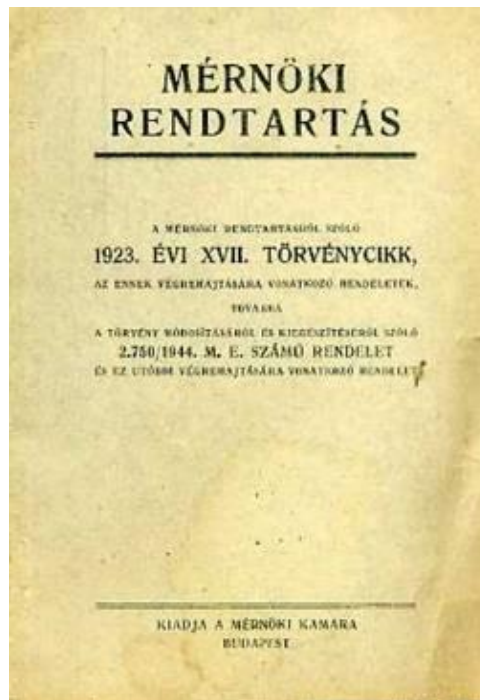
A Magyar Mérnök-egyesület 1872-től Magyar Mérnök- és Építész-egylet (továbbiakban: Egylet) néven szerepel, taglétszáma a századfordulóra elérte a kétezer főt. 1901-től kezdődően nők is lehettek tagok, 1916-ban az Egylet könyvtára 14.410 db dokumentumból, köztük 6.663 db önálló műből állt.

A HIVATÁSRENDI MÉRNÖK-KAMARA ALAPGONDOLATA, MEGVALÓSÍTÁSA

A mérnöki hivatás szakosodása, a nem teljesen körülhatárolt címhasználat ellentmondásai már 1878-ban az Egylet közgyűlésén arra indították Haász József újvidéki királyi mérnököt, hogy kezdeményezze egy köztestületi jogokkal felruházott, hivatásrendi mérnöki kamara létrehozását. Kezdeményezést ugyan nem követte siker, de a fejlődés megkívánta, hogy mind a társadalom, mind a mérnökök érdekében ez a jogi szabályozás megtörténjék, és létre jöjjön az azok betartását felügyelő szakmai szervezet. A mérnöki cím viselése, a mérnöki munka gyakorlásának jogszabályi

rendezése, és az országos hatáskörű *Budapesti Mérnöki Kamara* (továbbiakban: BMK) alakításának témája így szorosan összefüggő és egybetartozó témává vált. A „mérnöki gyakorlatjog” rendezéséről – *Kruspér István* (1818-1905) geodéta, geofizikus vezetésével – először 1881-ben készült szabálytervezet. Ezt követően született meg az 1883. évi I. törvény az „állami tisztségviselők minősítéséről”, ami fontos állomása lett a mérnöki kamara megalapításához vezető útnak. 1890-ben az építőmesterek tervezési jogkört maguknak (is) követelő jogértelmezése miatt Egylet választmánya „*Törvényjavaslat a műszaki magángyakorlatra vonatkozó rendtartás iránt*” címmel készített egy jogszabályi előterjesztést, ami hosszas és heves vitát robbantott ki: abban mindenki egyetértett, hogy a mérnöki és építész jogköröket védeni kell, ám a mikéntről megoszlottak a vélemények. A Millennium évében rendezett első országos technikus kongresszus résztvevőinek már a minősítés alapelveiben is sikerült megegyezniük, az Egylet pedig nekilátott a mérnöki rendtartásról szóló törvénytervezet elkészítésének. A tervezetet végül *Széll Kálmán* miniszterelnöksége idején már több mint kétezer tagot számláló szervezet közgyűlése fogadta el és terjesztette a törvényhozás elé. A századelő turbulens politikai közéletében és kellő érdekérvényesítő erő híján azonban a kamara létrehozását célzó kezdeményezés hosszú időre megakadt.

Az 1897-ben *dr. Zielinski Szilárd* (1860-1924) szerkezettervező építőmérnök, műegyetemi tanár, „*a magyar vasbetonépítés apostola*” vezetésével megalakult Magánmérnökök Országos Szövetsége mellett szerveződtek nagyvárosainkban is a vidéki mérnök-egyleti osztályok, jelezvén a felsőfokú végzettséggel rendelkező műszaki szakmagyakorlók egyesülési igényét. Az Egylet 1900. június 7-ei közgyűlésén *dr. Zielinski Szilárd* adta elő a mérnök-kamara létrehozásának törvénytervezetét, célként megjelölve a mérnöki kar jogainak és tekintélyének védelmét, beleértve a jogok gyakorlásához szükséges tagsági feltételek megszabását is. A mozgalom élére az 1920-ban egyleti elnökké is megválasztott *dr. Zielinski Szilárd* állt, aki egyleti társaival országos kampányt indított a kamaráért. Törekvéseik azonban csak a Bethlen-kormány időszakában, 1922-23-ban jártak sikerrel: a törvényhozási kezdeményezést az Egylet győri osztálya a kereskedelmi miniszternek nyújtotta be, a nemzetgyűlés 1922-ben tárgyalta, majd 1923. február 28-án kisebb módosításokkal elfogadták.

Negyvenöt esztendőnek kellett eltelnie ahhoz, hogy 1923. március 29-én az Országos Törvénytárban megjelenjen a 74 paragrafusból álló *1923. évi XVII. törvény a mérnöki rendtartásról*. E jogszabály meghatározta a „mérnök” cím és képzettség közelebbi megjelölését valamint a „mérnök” szóval összetett címek használatát. Így elismerte a gépészmérnök, vegyészmérnök, építészmérnök, bányamérnök, kohómérnök, erdőmérnök, közgazdasági mérnök

fogalmakat. Kimondta, hogy önálló magántervezést, szakértést csak kamarai tag folytathat, és ez vonatkozik a köz- vagy magánalkalmazásban álló mérnökök önálló vállalkozás keretében végzett tevékenységére is. A taggá válás előfeltétele – többek között – az oklevél megszerzése utáni három év szakmai gyakorlat. Meghatározta a kamarai tagságot kizáró okokat, így a köztörvényes ügyben történt elítéltetést és az ún. „hazaellenes magatartás”-t is. Ezen törvény lehetővé tette, hogy kiemelkedő műszaki munkásság esetén – egyetemi végzettség nélkül is – bárki elnyerhesse a kamarai tagságot. A törvény előírta több témával kapcsolatban – és ez nagyon fontos része a jelzett törvénynek – hogy az illetékes miniszter „a kamara meghallgatása után” dönt. Hogy idáig eljuthatott a magyar mérnökség ügye, abban meghatározó szerepe volt *dr. Zielinski Szilárdnak*, aki a századfordulótól kezdve lankadatlanul ébren tartotta a kérdést az Egylet ülésein, szakmai konferenciákon, és a kormányhoz intézett beadványokban is. S ahogy az már lenni szokott, a megfelelő politikai háttértámogatást a parlamentben ülő jeles műegyetemi professzor, *Hermann Miksa* gépészmérnök jelentette, aki a törvényjavaslat előadója is volt. A törvény végrehajtására a kereskedelmi miniszter 1923. július 13-án rendeletben intézkedett. A kamara megalakításának előkészítésére harminctagú bizottságot nevezett ki, mely *dr. Zielinski Szilárd* vezetésével 1923. szeptember 28-án megalakult. A tagfelvételi kérelmek elbírálására hat albizottságot hoztak létre. 1923. október 4-én kibocsátották a jelentkezési felhívást. Ezt követően 1924. március 8-12. között Budapesten, az Egylet székházában a szavazásra jogosult 3.361 tag közül 3.086 fő voksolt. Elnökké *dr. Zielinski Szilárd* építőmérnök műegyetemi tanárt, alelnöknek *Hermann Miksa* gépészmérnök műegyetemi tanárt és Sármezey Endre vasúti mérnököt, vezető titkárnak pedig *Thoma Frigyes* gépészmérnököt, az Egylet főtitkárát választották. A Budapesti Mérnöki Kamara választmányába 14 általános (építő) mérnök, 13 gépészmérnök, 4 építész, 2-2 vegyész, illetve erdőmérnök és 3 bányamérnök került.

A hatalom birtokosai által csupán húsz évig engedélyezett köztestületünk fő célja a mérnökök jogvédelme, szociális támogatása és a munkalehetőségek megteremtése volt. A kamarai tagok informálását kezdetben az Egylet Közlönye vállalta, amely a kamara hivatalos lapja is lett egészen 1933-ig, amikortól a BMK Közleményei címmel önálló lapot adtak ki. A kamara elhelyezését is az Egylet székházában oldották meg átmeneti jelleggel. Többszöri költözés után végül 1939-ben felépült Budapesten az V. kerületi Szalay utcai BMK székház, s a hivatali apparátus megnyugtató elhelyezést kapott. Sajnálatos módon nem sokáig. Az 1930-as évek végétől megszületett jogfosztó intézkedéseket a BMK sem kerülhette ki, tagjai közül folyamatosan ki kellett zárja a zsidó származású mérnököket, s ezért a háború után a többi (színészi, orvosi, sajtó, stb.) kamarával együtt már nem alakulhatott újjá. Az 1940-es évek végén berendezkedő kommunista kormányzat a magán-kezdeményezést a társadalmi munkamegosztásból kiiktatva már nem tartott igényt semmiféle hivatás érdekvédelmi mozgalmára. A műszaki értelmiség szakmai fejlődését a mindenkori állampárt által irányított és felügyelt ún. tudományos szervezetek biztosították, a politikai érdekérvényesítés mindenfajta lehetőségétől megfosztva.

A MÉRNÖK-KAMARAI GONDOLAT ÚJJÁSZÜLETÉSE

A kamarai gondolat újjászületésére a rendszerváltás hajnaláig kellett várni. A hazai mérnökség változások iránt legfogékonyabb képviselői az öntevékeny cselekvés útjára léptek, amikor 1989-ben megalakították, bejegyeztették a *Mérnöki Kamara egyesületet* (MKE). Alapító elnöknek *dr. Hajtó Ödönt* választották. A szervezés itt nem állt meg, pedig e téren tapasztalat nem volt, ám érezték, ha nem lépnek, az idő akár hátrányos helyzetbe hozhatja a mérnökség közös ügyét. Az országgyűlés 1993 októberében fogadta el, iktatta törvénybe a „köztestület” fogalmát. E szerint az önkormányzattal, nyilvántartott tagsággal és jogi személyiséggel rendelkező szervezetet törvény hozhatja létre, mert tevékenységéhez kapcsolódóan közfeladatot lát el. Jogszabályi okok miatt 1995-ben az MKE nevét megváltoztatva Mérnök Egyletként működött, de további másfél évet kellett várni arra a törvényre, amely végre 1996-ban lehetővé

tette a mérnöki és építész kamarák megalakítását. Ettől kezdve a szervezés gyorsan haladt előre, hiszen az egyesületi szervezetek „lábhoz tett fegyverrel” vártak erre a pillanatra. 1996 novemberében elhatározták, hogy 19 önálló jogi személyiséggel rendelkező megyei mérnöki kamara jön létre. Elsőként Tolna megyében, 1996. november 7-én alakult meg a *Tolna Megyei Mérnöki Kamara* (TMMK), majd ezt követően Budapesten is megalakult a *Budapesti és Pest megyei Mérnöki Kamara* (BPMK). A kamarai törvény alapján a területi (megyei) mérnöki kamarák választott küldöttei 1997. január 11-én a Budapesti Műszaki Egyetem (BME) dísztermében hivatalosan is megalakították a *Magyar Mérnöki Kamarát* (MMK). Elnökké dr. Hajtó Ödön építőmérnököt választották az alakuló közgyűlés résztvevői. A tervező és szakértő mérnökökkel kapcsolatos közfeladatok ellátását is haladéktalanul megkezdték. 1997-től kezdve tervezői, szakértői mérnöki tevékenységet kizárólag a mérnök-kamara tagja folytathat...

A bővebb információ biztosítása érdekében, felhívom a figyelmet az alábbi forrásanyagokra:

- *A mérnöki rendtartásról szóló 1923. évi XVII. törvények* (Budapesti Közlöny 72. szám, 1923. 03. 29.)
- Buday Béla: *A mérnöki rendtartásról* (MMÉE Közlönye, LVII. kötet 13-14. szám, 1923. 04. 08.)
- Dr. Zielinszki Szilárd: *A budapesti mérnöki kamara szervezése* (MMÉE Közlönye, 1923. 10. 14.)
- Dr. Tóth Ernő: *Fejezetek a Mérnöki Kamara történetéből* (Mérnöki Kamara Egyesület, 1993.)
- *Szemelvények a mérnökök és építészek szakmai szerveződéséről* (TERC Építésügyi Tudás Műhely, 2016.)
- Dr. Hajtó Ödön: *A mérnöki kamaráért* (Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Mérnöki Kamara, 2016.)
- Dr. Hajtó Ödön: *A mérnöki hivatásért* (Budapesti és Pest Megyei Mérnöki Kamara, 2021.)
- Dr. Hajtó Ödön: *A Mérnöki Kamara a Felsőházban* (Hajdú.Bihar Megyei Mérnöki Kamara, 2022.)
- *Szemelvények a Budapesti és Pest Megyei Mérnöki Kamara húsz évének történetéből* (BPMK, 2016.)
- *Mérnök Újság* História rovat <https://mernokvagyk.hu/blog/kategoria/historia/>
- *Mérnök Újság* Könyvajánló rovat <https://mernokvagyk.hu/konyvajanlo/>
- Magyar Mérnöki Kamara honlap História rovat <https://www.mmk.hu/kamarai/historia>
- A kamarai szerveződés története <https://www.mmk.hu/kamara/rolunk/tortenet>
- BPMK honlap Történet <https://www.bpmk.hu/index.php/2014-06-22-12-44-45/2014-06-22-12-45-31>

Tolna vármegyei mérnökként, egy Babits Mihály idézettel zárom soraimat:

*„Múlt nélkül nincs jövő,
s mennél gazdagabb a múltad,
annál több fonálon kapaszkodhatsz a jövőbe.”*

Szerkesztette: Sipos László József mérnök,
MMK Történeti Bizottság tagja,
MÚ rovat szerkesztője